

תרבות הבורות בטלוויזיה * מיהו

המשורר רוברט פוזן? * סופריה הצללים

של האחים * הצניעות של פרופ' שלום

במחלקת החדשות של הטלוויזיה הישראלית מצויים דסקים לנושאים שונים, וביניהם גם דסק לתרבות שבראשו ניצב "איש התרבות" של הטלוויזיה, הכתב עמוס ארבל - וכל קשר בינו לבין תרבות מיקרי בהחלט. לפני כחודש ימים דיווח הדסק שבראשותו על ירידה הספרים הבינלאומי בפרנקפורט, בקריינות כתבת-לוויין. בדיברי ההקשר שליוו את הסרטון נאמר, כי בהצלחה גדולה ביריד זוכה סיפרו החדש של הסופר הגרמני זיגפריד לאנרס. והכוונה היתה, והכוונה היתה, להציג את זיגפריד לנץ מודיאן המוזלית. בכתבה אחרת, שאותה ערך והגיש עמוס ארבל עצמו, על הסרטה מחזורו של אפרים גוטהלד לסינג, נתן החכם הדגיש ארבל, שבין שאר הדמויות המופיעות במחזה המצולם עבור הטלוויזיה הגרמנית לקראת מלאת 200 שנים למותו של לסינג (נולד ב'1729 ומת ב'1781), בלטה הוא אלא הסולטאן סאלח א-דין, שי

עמוס ארבל דסק תרבותי מאד

תרגום שמו לגרמנית סאלאדין * העי תונאי עמוס אילון, ברשימתו "לחיות עם (משה) דיין חי את התנ"ך" כותב, בין הדי שאר: "למי התכוון רוברט פוזן כשכתב ("אחרי הפלת המטוס הלווי") לפני שש שנים בקירוב - "תולעי גרם אצבעותי / הן מחטטות ועד ועוד / בקיברי קדומים, / לאורך קירות ביתי / רומזים חלולים, / דוממים / ארונות בריתי / אברי מתחפר עוד ועוד / במחילותיהן הלחות של הדי נשים. / את הגברים קוראת עיני / הדי קרועה נוראת הוד. / אמרייפי מתחלפים / כי בתחבולות אעשה מלחמותי / אך שפי תותי חתומות / גזרות עליכם דיין אמת...". שורות השיר מביאות את הדי תשובה לשאלתו של אילון למי התכוון רוברט פוזן, אך מותירות את הנעלם: מיהו רוברט פוזן? התשובה ידועה רק למתימעת. רוברט פוזן אינו אלא עורכו של אילון... גרשום שיקן, המפרסם לעיתים רחוקות שירים תחת פסבדונים זה. באותה רשימה מגלה עמוס אילון מיהו "סופרי הצללים" שחיברו את סיפריהם של מנהיגים שונים בישראל, והוא כותב: "גודרה מאיר תרמה בקושי שורה לי זיכרונותיה, הם נכתבו ע"י גברת ריינה סמאל מרהובות, שחיברה גם את קשת לוחמים של יגאל אלון. חלק הגון מסיפרו של אבא אבן עמי כתב ניל קוסודי, מעורכי סקוטסאר בני-ירוק. משה פרלמן כותב את ספריו של טדי קולק. אך אין כימעט פוסק שמישה דיין כתב בעצמו את הספר הקצר הזה (לחיות עם התנ"ך). שהוא תדיר חינני ופעמים נאייוו...". כפגיש שנוערה באחד מבתיהמלון בירושלים, בין קבוצת סופרים ירושלמיים לבין משתתפי סמינר של הגואיש סוסיאטי פאבליקיישן, הציגו המשתתפים הישראלים ברוב רהב את רשימות הספרים שחיברו. כאשר הגיע תורו של פרופ' גרשום שיקן, חוקר המיסטיקה הנודע, הוא הציג עצמו במילים: "אני פרופסור שלום. אני קורא, בדרך-כלל, דברים שאף אחד אחר אינו קורא...". אתיקה חסרת תקדים הפגין באחרונה עורך-המוסף לסיפורת של על המישור א.ב. יפה, שחיבר רשימה אחרי פגישת עסקני ועורכי סיפורת עם הסופר האמריקאי ג'ון אפרייק. בהערה לרשימתו כתב יפה: "בשעת השיחה עם אפדייק לא היתה בדי אפשרות להקליט את תשובותיו, ואף לא לרשום אותן. בשל האופי המיכתמי של דבריו, שקשה מאד למסור אותם בנאמנות בלא מכשירי-עזר, הטייעתי בניסוח כמה מישפטים מתשובותיו של אפדייק לשאלות זהות, בראיונות שנערכו באמריקה ואשר הובאו בסיפרו (1976) Picked-Up Pieces". בפליסטימה מצערת נכשלה ח"כ שולמית אלזני בראיון עם ג'דעון לב-ארי, שבו הזכירה ברשימת נשים פוליטיקאיות את השם רוזה ליכטנשטיין (!) מן הסתם התבלבלה חברת-הכנסת והתכוונה, במקום השקנית הוותיקה, למהפכנית רוזה לוכטנבורג.

חיו האחרונה, לשפיתם ולהשמדתם של סופרי האידיש בברית-המועצות, תוך עקי רת נידבן מרכזי מכותל המזרח של התרי בות היהודית בגולה. בפעלו זה השלים סטאלין מלאכת השמדת תרבות בה החל אדולף היטלר, עשרים שנה קודם לכן.

בימים אלה, ראתה אור אנתולוגיה מתור-גמת משירת סופרי האידיש בברית-המועצות צות** באנתולוגיה כינס עורכה מרדכי סבר, משיריהם של 13 משוררים שיצרו בתקופת המהפיכה ומלחמת-העולם השנייה,

פרץ מארקיש אה, רוסייה הבורות בראש הר

בצירוף מבוא, המגלה טפח מעולם תר-בותי זה שילידי הארץ, שהעיברית היא שפת אמם, אינם מודעים לו כלל. בין המשוררים ששיריהם מכונים באנתולוג-יה זו בולטים דאר ניסתר, שנפטר במחנה-ריכוז סטאליניסטי ב-1950, לייב קויפמן ופרץ מארקיש שהוצאו להורג ב-1952, ועוד משוררים - קורבנות הצדק של סטא-לין.

קולות מן הדממה הוא, כאמור, אוצר של תרבות, אוצר בלום שראוי לו שיימצא בכל מדף-ספרים של חובב שירה, ויש בכוח השירים הכנוסים בו לגלות מן האנמיות האידאולוגית הקיימת בשירת מרבית הדי משוררים הישראלים הכותבים שירה בימים אלה. יעיד על כך שירו של פרץ מארקיש באנתולוגיה מודרנית.

מי מריבה

הונאת-מכר

במדור זה לפני שבועות אחדים (העולם הזה 2147), נקבע שרשימת רבייהמכר ש' עורך ומשדר עובד גלי צה"ל, דניאל כהן שניא, ומפרסם ברוזמית בידעות אחרונות, אינה מייצגת את מסיפיה המכירה הירי אלנים של הספר העיברי בארץ. איללך, גלי צה"ל משרתים אובייקטיבית את רעשיית-הספר העיברי, ומזיקים לו בשד' תם רשימות מסולפות של רבייהמכר.

אחרי פירטום זה התקשר כהן-שניא אל כותב שורות אלה, וציין כי רשימת רבי-המכר שלו נקבעת על-סמך רישום ב'15 תנויות ספרים - 5 תנויות בכל אחת מן שלוש הערים המדועות*, שלפיהן הוא

** קולות מן הדממה - אנתולוגיה לשירת אידיש בברית-המועצות. עיברית: מרדכי סבר, הוצאת "אל"ף", 109 עמודים (כריכה קשה). * בשיחה שערכתי עם כהן-שניא התי בר, שגם מכידגם מוגבל לשלוש הערים הגדולות פגום מייגמו, בשל היעדר חנות הספרים של מירפעל השיכפל באוניברסי-טה העיברית בירושלים, מחמש התנויות הירושלמיות שלו. זאת, למרות שזו חושבת חנות-הספרים בעלת היקף המכירה הגדול ביותר בירושלים.

הגב' רינה ליטוויץ, שחגגה הפעם מיני-גזה, הלא הוא כתיבת הקדמות מבומבמות לספרים שהיא מתרגמת, והיא פירסמה ב-הארץ רשימה עמוסה ציטוטים, המעידים על אהבתה העמוקה לאהובת הקצין הצר-פתי.

נרעש פחות מגברות אלה היה המבקר הנרי אינגר, שכתב בדבר בין השאר על סיפרו של פאולס: "במקום להיות אלו-הים - הוא משחק בלהיות אלוהים: כדור שבו אין אלוהים - זה כל מה שיש. וכדור שבו תוחלת החיים של תהילה סיפרותית מניח המש שנים כלבד, הטרות אלה כנוגע לתהילתו של פאולס מספי-קוט...". אך מאחר שברומן גרוע עסקי-ן, הרצוף ציטוטים מעולים שבמעולים, שהביך וריגש את האינטלקט של הכותב, בות, מן הראוי לסיים עבורן רשימה זו באחד מציטוטי הספר, בוז הלשון:

"Carmina Priapea XLIV / Velle Quid Hanc Dicas, Quamvis Sim Lingeus, Hastam, / Oscula Dat Medo Si Qua Puella Mihi? Augure Non Opus Est: 'In Me' Mihi Credite, Dixit / 'Utetur Veris Viribus Hasta Rudis.'" (*)

אנתולוגיה מודרנית

פרץ מארקיש

שיר

מי עוד כמוני כה נירדף בין גבול לגבול? על כל צעד יארבו לי בנוסי, נו, סחבוני כבר אל הגרודם, סחבו, אני אזרח רוסי! ...

גבולות ים-השחור וויסלה אסנב! אל נא עם פנסים לרצד, אין עמי דרכון. אצלי בלב כוכב אדום לוחט! ...

מסביבכם, שומרים נוקשים, אשוט בראש מורם, פרוע ומדובלב; נקטה נפשי בעניבת-קישוט, עת עניבת-תליה רומזת מעל...

בכל הארצות תנוע דמות-פני ברום, לבי, ראשי - בצפורי-תבל; נו, כחוני נפתים קרחים, מפשו בתוך כלי, העין האחת - כליה, ושתייה - בכל! ...

הה, רוסייה הבורות בראשיהר, קבל עולם כולו בא יוסדינך! את מוכנה ומזומנה כבר לקבל הגור, ואני משוררך העיונר, עימד! ...

עיברית: מרדכי סבר

וגופים אמריקאיים אחרים. גם טיעון זה בהונאה יסודו, מאחר ששיטת הפצת לחי ספרים ומכירתם בארצות-הברית שונה לחי לושין מזו הרווחת בארץ. בארצות-הברית מופצים ספרים בעזרת מחשב. לדוגמה; באחרונה הגיע סיפרו של גיימס מיצ'נר, צ'ספיק, לראש רשימת רבייהמכר בארצות-הברית... יום אחד לפני שהוחל בהפצת הספר! הסיבה: בניגוד לשיטה הישראלית, בארצות-הברית ספרים אינם נמ-כרים בקומיסיון לחנויות דרך מפיצי-ספרים, והחנויות רוכשות את הספרים בעזרת הזמנות-מחשב היישר מבתי-ההור-צאה. המידע בדבר מיקומו של ספר מסויים ברשימת רבייהמכר, מבוסס על סיכומי הזמנות המחשב של חנויות הסי-פרים ברחבי המדינה כולה. ראייה נוספת להונאת הציבור, ושירות אינטרסים מוגבלים של מו"לים שספריהם מיועדים לקהל מוגבל ברשימה הצה"לית של רבייהמכר, מצויה בעובדה שיסיפרי סדרות טלוויזיה כפולדארק, האחים הנמי-כרות לעיתים בעשרות אלפי עותקים של עיירות-פיתוח, וסדרות של סיפרי-מחשבה וספרים רומנטיים, נפקד מקומם ברשימת רבייהמכר הצה"לית.

קובע את רשימתו. המידע שמסר, מצדיק ומחזק את הביקורת שהועלתה במדור זה. כותב שורות אלה פנה לדויד נוימן, דובר הלישכה המרכזית לסטאטיסטיקה בירד-שלים, אשר הבהיר, שמידגם ייצוגי לבדי-קת כמות מכירת הספרים בישראל, חייב להקיף חתך מלא של החברה הישראלית. על-פי מרכיביה ורבייה השונים, דבר ש-רשימת רבייהמכר של גלי צה"ל אינה עושה. במקביל, מסר דובר הלישכה המרי-כזית לסטאטיסטיקה חוברת נתונים ומסי-פרים, ממנתחת את התפלגות הוצאת ומכי-רת הספרים בישראל על נושאי הספרים, חוברת המעמידה במסקנותיה את רשימת רבייהמכר של גלי צה"ל באור מגוחך ובלתי-מדוייק, אם לנקוט לשון המעטה. שיטת ריכוז המידע שלפיה נוהג כהן-שניא, משולה לעריכת מידגם-חיזוי להר-כב הכוחות בכנסת הבאה. על-פי קלפיות מידגם שתמוקמנה בטכונות רחביה בירד-שלים, ברמת-אביב, בתל-אביב, ובהדר-בי-חיפה, תוצאות מידגם כזה יהיו הונאה ותוילא. כהן-שניא טען בפני כותב שורות אלה, שרשימת רבייהמכר שלו עשויה על-פי מתכונת רבייהמכר שעורכים השבועון טיים

שירה

סטאלינגרדום

מסורת האגדה היהודית מספרת, כי סמוך למותו חשב המלך הורדוס אחדים מויקני יהודה ביות-האסורים ביריחו, וציווה ל-הורגם ביום מותו כדי שיהא העם מתאבל עליהם, ולא יביע שיהחה על מות המלך השנוא. הדימוין בין אגדה זו, לתקופת חיוו האחרונה של הרודן הרומי, שכונה "שמש העמים, מאור האנושות, זיו האוי-מות ואבי העמים" יוסף ויסרנאנוביץ גורי-גאשווילי סטאלין שהקדיש את תקופת

* האל פריפאוס הוא המדבר: פסלייעץ קטנים שלו, גופי-פיץ, שנועדו להפחיד את הגנבים כמו גם להביא פרוץ, היו חזון נפרץ בבוסתנים הרומאיים, רוצה היית לדעת מדוע מנשקת הנערה את החנית הזאת שלי, אף-על-פי שאני עשוייעץ? אינך חייב לחיות בעל ראייה צלולה כדי לפנעב חזתו, נקווה, חושבת היא, שהגברים יש-חשטו בחנית הזאת עליי - ובאכזריות.